

نقش زنان در تحقق اقتصاد مقاومتی

زهره پورحانمی^۱

(۱) مقدمه

پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی و عدم توفیق آمریکا برای به انحراف کشا ندن و مصادره انقلاب، لجاجت آشتی ناپذیری از سوی این کشور بدلیل از دست رفتن منافع اش از خود نشان داده است و ای ن لجاجت و دشمنی در سه دهه بگونه های مختلف ظهور و بروز کرده است . در مقابل اتخاذ چنین رویکردی از سوی غرب، مقام معظم رهبری بحث اقتصاد مقاومتی را مطرح و آن را به عنوان یک روش مهم و استراتژیک در تغییر مسیر حرکت اقتصادی کشور عنوان کردند . در فرهنگ مبتنی بر آموزه های دین مبین اسلام نیز مجاهدت اقتصادی، کار و تلاش مستمر ارزشی هم وزن جهاد فی سبیل اله دارد و به عنوان پرفضیلت ترین و برجسته ترین عبادات محسوب می شود. بدون شک اگر این مجاهدت علاوه بر پاسخ دهی به نیازهای شخصی و خانوادگی، در راستای تأمین ضروریات اجتماعی، منافع ملی و مصالح همگانی باشد، ارزش و اعتبار آن نیز به غایت، فزونی خواهد یافت. فعالیت های اقتصادی و اشتغال زنان نیز در کنار امر بس خطیر مدیریت خانه و خانواده از مؤلفه های پایدار توسعه اقتصادی و اجتماعی محسوب می شود. در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به عنوان نظامی کارآمد، حضور فعال و تعیین کننده ی زنان در رونق اقتصادی و توسعه فرهنگی و سیاسی جامعه نقش آفرین می باشد. زنان در عین حال که از مقام معنوی، مادری، همسری و ... خویش نباید غافل باشند، به عنوان نقش مکمل و همپای آقایان نیز می توانند برای موفقیت در عرصه ی تولید تلاش نمایند.

(۲) نقش زنان در مدیریت اقتصاد خانواده

مسئله اقتصاد، کسب و معاش از ابتدایی و ضروری ترین مسائلی است که همواره با زندگی نوع بشر همراه بوده و قسمت عمده ای از حیات انسانی را تشکیل می دهد. نظام اقتصادی حاکم بر خانواده باید به گونه ای لبشده که بتواند با پیشرفت زندگی بشر در هر عصری مشکلات و موانع موجود را برطرف کند . بدون تردید هر یک از اعضای خانواده با تدابیر درست خویش در مدیریت اقتصادی خانواده نقش جدی دارند . در این میان نقش زنان با توجه به جایگاه و مسئولیت آنان بیشتر است.

برخی مفاهیم کاربردی در این بخش عبارتند از :

الف) خانواده

خانواده در جایگاه کوچک ترین نهاد اجتماعی، بزرگترین نقش را در جوامع انسانی ایفا می کند. از دیدگاه قرآن خانواده نهادی است اجتماعی که هدف آن تأمین سلامت روانی برای سه دسته است : زن و شوهر، پدر و مادر و فرزندان و نیز آمادگی برای برخورد و رویارویی با پدیده های اجتماعی است^۲.

ب) اقتصاد

اقتصاد در لغت به معنای قصد یعنی استقامت در راه حفظ و اعتدال در مقابل کژی و انحراف است . مفهوم فوق درباره مسائل مالی و سازماندهی فعالیت های مربوط به تولید، توزیع و مصرف نیز به کار می رود . در

^۱ کارشناس اقتصادی سازمان امور اقتصادی و دارایی استان مرکزی

^۲ صدرطباطبایی، فاطمه، تعریف خانواده از منظر قرآن، دی ۱۳۸۷، سایت آفتاب، آدرس : www.aftabir.com

اصطلاح امروزه اقتصاد راهی است که نشان می‌دهد چگونه از حداقل امکانات بیشترین بهره‌برداری را می‌توان نمود.^۳

ج) مدیریت

مدیریت، روش دستیابی به اهدافی می‌باشد که برای سازمان در نظر گرفته شده است و یا به عبارت دیگر کارکردن با افراد و گروهها برای رسیدن به مقاصد و اهداف می‌باشد. اگر خانواده همچون سازمانی در نظر گرفته شود، لازم است که در رأس آن عنصری برای برنامه‌ریزی آینده خانواده و اداره امور کنونی خانواده قرار گیرد که این عنصر را می‌توان مدیریت خانواده نامید.^۴

اقتصاد خانواده به معنای چگونگی ساماندهی و مدیریت منابع خانه است. درآمد اکثریت خانواده‌ها محدود است و همچنین خانواده مخارجی دارد که هزینه آن از این درآمد پرداخت می‌شود. افراد برای ادامه زندگی به کالاهای زیادی نیاز دارند و بیشتر درآمد آنها به مصرف کالاهایی مثل غذا، پوشاک، مسکن، آموزش و... می‌رسد. مدیریت منابع مالی خانواده از مهم‌ترین وظایفی است که با تدبیر همه اعضای خانواده شکل می‌گیرد. اگر تدابیر اصولی و صحیحی اندیشه شود اعضای خانواده می‌توانند از کم‌ترین امکانات بیشترین استفاده و بهره‌وری را داشته باشند. نقش زن نیز در اقتصاد خانواده همواره براساس مطلوبیت خانوار و ترجیحات فرهنگی، اجتماعی و صرف وقت در محیط خانه برای تأمین نیازمندیهای خانوار یا صرف همان زمان در محیط خارج از خانه یا حتی کارهای اقتصادی داخل منزل باید مورد توجه مدیران ارشد جامعه قرار گیرد. بدیهی است غفلت از این امر یا پرداختن به نقش‌های فرعی و حاشیه‌های زن ضربه‌های جبران‌ناپذیری بر شخصیت وی و نیز کاهش بهره‌گیری اجتماعی از توان خدادادی او خواهد شد. مهمترین نقشهای زنان در مدیریت اقتصاد خانواده عبارتند از:^۵

• مدیریت بودجه‌ی خانوار

مدیریت دارایی‌های خانواده با توجه به ترجیحات فرد و خانواده تعیین می‌شود. استفاده‌ی بهینه از امکانات، وسایل منزل، پوشاک و لوازم شخصی هر فرد، نظافت، نگهداری و حتی قرار دادن وسایل، مراقبت از فرزندان و تأمین سلامت آنان در مجموعه‌ی سرمایه‌های هر خانوار ناچیز و بی‌قدر به حساب می‌آید و فقط سهام، اوراق مشارکت، پول و... به عنوان سرمایه در نظر گرفته می‌شود، اما باید به این نکته توجه داشت که تولید مواد غذایی، البسه و دیگر مایحتاج و نیز جمع‌آوری و نگهداری وسایل شخصی و جمعی خانواده‌ها که نیاز به یک برنامه‌ی صحیح دارد به دست مدیر شایسته‌ی خانه با کم‌ترین هزینه، بالاترین مطلوبیت را در پی خواهد داشت. مدیر خوب خانواده باید بتواند در مواقع کمبود یا حذف بعضی امکانات، جایگزین مناسبی را انتخاب نماید، بدون آنکه تغییری در مطلوبیت ایجاد شود تا ضمن برقراری تعادل بین درآمد و هزینه‌ها منبع تغذیه‌ای افراد خانواده تأمین گردد و البته مطلوبیت اعضای خانواده نیز مهم است.

• حداکثرسازی رفاه و مطلوبیت خانواده

با توجه به اینکه درآمد خانواده تنها می‌تواند درصدی از نیازهای افراد خانواده را تأمین کند، از این رو باید از میان خواسته‌ها بهترین و ضروری‌ترین انتخاب به عمل آید. نیاز به انتخاب در تمام طول زندگی وجود دارد. انتخاب کالاهای مختلف بستگی به درآمد خانواده و تشخیص آنها دارد. هرچه درآمد محدود باشد،

^۳ رضایی آهوانویی، زهرا، نقش زن در اقتصاد خانواده، پایگاه مجلات تخصصی *noormags*، تابستان ۱۳۹۰، آدرس: www.noormags.com

^۴ ماخذ، همان

^۵ مؤذنی، عبدالرسول، نقش زن در اقتصاد، سایت امام مبین، مورخه ۱۳۹۱/۴/۲۶، آدرس: www.emamemobin.com

ترجیحات نیز محدود می‌گردد و در نتیجه باید انتخاب‌ها صحیح و بهینه باشد تا بیشترین رضایت خاطر و مطلوبیت را برای افراد خانواده به بار آورد. برای رسیدن به این سطح، همکاری پدر و مادر لازم و ضروری است. بی‌گمان نقش مادر با توجه به مسئولیت مادری و همسری از نقش پدر حساس‌تر است. ریخت و پاش‌ها و مخارج فرعی و غیر ضروری یا گاهی زیان‌آور، نه تنها سطح بهره‌وری اعضای خانواده را کاهش می‌دهد، بلکه به صورت فرهنگ و عادت نامطلوب به نسل‌های آینده منتقل می‌گردد. مادر می‌تواند با مهیا کردن شرایط صحیح برای افراد خانواده به حداکثر سازی رفاه و مطلوبیت افراد خانواده بپردازد تا تمامی افراد خانواده با عزت نفس، تندرستی روح و جسم و تعلیم و تربیت و آموزش صحیح سرمایه‌های انسانی خود را جهت اعتلا و رضای خدا به کار گیرند و در آینده نیز افراد مفیدی برای جامعه باشند.

• مدیریت و نقش تغذیه

مدیر لایق و قوی برای تغذیه سالم و کافی نیز برنامه‌ریزی می‌نماید. توجه به بهداشت و سلامتی روحی، روانی و جسمی افراد خانواده، افرادی سالم و نیرومند را به جامعه تحویل می‌دهد. روش تربیتی و اخلاقی حضرت زهرا(س) بهترین شیوه و تجربه برای ساختن نسلی پاک و سعادتمند است. لقمه‌ی پاک و حلال و نیز تأمین مواد غذایی لازم، سلامت روحی و جسمی فرزند را در پی دارد، آرامش و آسایش افراد خانواده به دنبال در اختیار داشتن امکانات فراوان نیست بلکه بالعکس هرچه امکانات و لوازم زندگی بیشتر باشد، زمان زیادی از عمر انسان برای استفاده و مراقبت از آنها مصروف می‌گردد. در نتیجه دلواپسی و نگرانی‌ها رو به افزایش رفته و دغدغه‌ی رسیدگی و نگهداری وسایل، اضطراب و استرس روزانه‌ی افراد را نیز افزایش می‌دهد. بنابراین با زندگی ساده و دور از تجملات، آسایش و آرامش بیش‌تر فراهم‌گردد و انسان بهتر می‌تواند به رشد و پیشرفت معنوی و روحی بپردازد.

• بهداشت و درمان

حفظ تندرستی و سلامتی افراد خانواده از مهم‌ترین وظایف خانواده است و باید بخشی از درآمد خانواده به این مهم اختصاص یابد. مصرف بخشی از درآمد برای بهداشت می‌تواند از بسیاری از هزینه‌های درمان بیماری‌ها جلوگیری نماید. در برابر بیماری، استفاده از وسایل بهداشتی و ... در سلامت خانواده موثر است. توجه و مراقبت مادر و برنامه‌ریزی و عمل نمودن به آن می‌تواند میزان مطلوبیت و رفاه خانواده را بالا ببرد.

۳) وظایف اقتصادی زنان در اجتماع

همانگونه که زنان در کانون خانواده به عنوان واحد کوچکی از اجتماع در پیشرفت و توسعه فرهنگی جامعه نقش اول را دارند، در توسعه و رشد اقتصادی جامعه نیز نقش اساسی را ایفا می‌کنند. میزان، چگونگی و نوع حضور زنان در عملکرد و چرخه‌های اقتصاد کشور تأثیرگذار است. از این رو به برخی از مهمترین نقش‌های زنان در این حوزه اشاره می‌کنیم.^۶

▪ بقای نسل و تربیت نیروی انسانی

یکی از اساسی‌ترین اهداف تشکیل خانواده بقای نسل و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جامعه است. توسعه و رشد اقتصادی جامعه در گرو نیروی کار فعال و تحصیل‌کرده است، بنابراین یکی از عوامل مؤثر در توسعه اقتصادی، نیروی انسانی یا سرمایه‌های انسانی است.

^۶ رضایی آهوانویی، زهرا، همان

پیشرفت علم و دانش، نگرش و مهارت افراد، ظرفیت تولیدی جامعه را ارتقا می بخشد و در نتیجه رشد و توسعه‌ی فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تسهیل و تسریع می گردد. این نظریه می تواند در دو سطح خرد و کلان آثار مطلوب خود را نشان دهد.

در مقطع خرد، بازدهی خصوصی را افزایش می دهد و در سطح کلان رشد و توسعه‌ی جامعه را به همراه دارد و چون پرورش منابع انسانی از کانون خانواده آغاز می شود و مادران نقش اساسی را در زمینه تربیت و پرورش فرزندان ایفا می کنند، قدر مسلم اثرگذاری قابل توجه آنان در این زمینه بر هیچ فردی پوشیده نیست.

▪ بهره‌وری و تولید ناخالص ملی

زنان به عنوان عامل پرورش و رشد نیروی کار، در جریان بهره‌وری و تولید ناخالص ملی سهم دارند، که با سرمایه‌گذاری در اطلاعات، دانش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌های زنان به این ارزش افزوده خواهد شد، بنابراین تلاش حاکمان و نظارت و توجه ملی به این امر بازخورد مستقیم در پیشرفت کشور دارد. زیرا هرگاه نیروی انسانی در محیط سالم و با انگیزه، احساسات، عاطفه، خیرخواهی و... پرورش یابد، با عزت نفس و مناعت زندگی را بگذرانند، نیروی قوی تری در چرخش امور اقتصادی و اجتماعی خواهد داشت. زنان با فراهم کردن و آماده ساختن محیطی با نشاط و صمیمی برای تأمین نیازهای مادی و معنوی و توجه به بهداشت روحی، جسمی و روانی اعضای خانواده اثر مستقیم بر اقتصاد جامعه می‌گذارند.

▪ قناعت و صرفه‌جویی

خانواده‌ها بخش مهمی از سرمایه فیزیکی اقتصاد جامعه را از راه سپرده‌گذاری، خرید اوراق مشارکت، اوراق سهام و ... فراهم کرده و سرمایه خود را در راه تولید و کسب و کار قرار می دهند. از سوی دیگر حقوق خانواده صرف کالاها و خدمات تولید شده در جامعه می‌شود، روش استفاده صحیح از کالاها و خدمات میزان بهره‌وری را بالا می برد و از هدر رفتن امکانات و دستاوردها جلوگیری می‌کند. چنان که اگر فرهنگ قناعت و صرفه‌جویی از سوی خانواده‌ها رعایت شود، به سطح جامعه نیز کشیده شده و نیروی انسانی در سطح مختلف اداری، صنعتی و کشاورزی و به سوی حیث و میل بیت المال و سرمایه‌های ملی و یا دست‌اندازی به اموال دیگران حرکت نخواهد کرد و این مسأله نتایج بسیار با خیر و برکتی به همراه خواهد داشت.

به عبارت دیگر رشد و توسعه‌ی کشور در قالب فرهنگ سازی خانواده‌ها و آن هم از جانب رکن تربیتی آن عترت زن، امکان پذیر است.

۴) سهم زنان از اقتصاد جهانی

تحقیقات نشان داده است که هرچه اشتغال زنان در اقتصاد بیشتر باشد، جهان ثروتمندتر و مرفه‌تر خواهد شد و این در حالی است که سهم زنان از مشاغل جهان عمدتاً مربوط به مشاغل سخت و کم درآمد می باشد. با این حال در دهه‌های اخیر سهم اشتغال و نقش آفرینی زنان در اقتصاد جهانی بسیار بیشتر از نسل پیشین بوده است. علاوه بر این درصد دانشجویان دختر در دانشگاه‌های جهان، نسبت به مردان بیشتر شده است. ولی هنوز تا کم رنگ شدن دنیای مردانه فاصله بسیاری باقی است. با افزایش اشتغال زنان در اقتصاد کشورها، زمینه مساعدی برای بهبود شاخص‌های کلان اقتصادی به ویژه تولید ناخالص داخلی و سطح رفاه اجتماعی فراهم می‌گردد.

در بسیاری از موارد فراهم آمدن فرصت کارکردن برای زنان به آنها به سمت کارهای پاره وقت (نه تمام وقت) گرایش بیشتری نشان می‌دهند حال آنکه وضعیت در مورد مردان کاملاً برعکس است، پرواضح است که افزایش مشاغل پاره وقت در مقایسه با تمام وقت تاثیر بسیار کمتری بر افزایش GDP خواهد داشت. از سوی دیگر افزایش اشتغال زنان موجب خواهد داشت تا بسیاری از کارها و خدماتی که هم اکنون به صورت رایگان از سوی زنان انجام می‌شود، مانند نگهداری از کودکان، درست کردن غذا و تمیز کردن خانه، به خدمات پولی تبدیل شوند که زنان در قبال ارائه آنها، دستمزد خاصی را طلب می‌کنند، هرچند که این نوع خدمات دارای دستمزدهای اندکی هستند و تا تأثیر چندانی بر GDP نخواهند داشت، اما به هر حال، تأثیرات خاصی را بر وضعیت کلان اقتصادی بجا خواهند گذاشت.

افزایش نرخ اشتغال زنان می‌تواند به ابزاری کارآمد برای مقابله با مشکلات و معضلات ناشی از پیر شدن جمعیت کشورها نیز بدل گردد. بطور طبیعی، با افزایش تعداد افراد شاغل، نسبت افراد بلونشسته به کارگران فعال کاهش می‌یابد. از سوی دیگر، بر خلاف عقیده عوام، افزایش اشتغال زنان هیچ تأثیر ملموسی بر کاهش نرخ زاد و ولد در میان زنان ندارد و لذا نگرانی افرادی که فکر می‌کنند اشتغال زنان موجب کاهش انگیزه آنها برای بچه دار شدن می‌شود، کاملاً بی‌مورد است. بررسی‌های جامع نشان داده‌اند هرچه شکاف بین سهم زنان و مردان از بازار کار و اشتغال کمتر باشد، زنان علاقه بیشتری به بچه دار شدن نشان می‌دهند. دلیل این مسئله آن است که در کشورهایی که در آنها مالیات بر مشاغل ثانویه (مشاغل زنان) بالاست یافتن پرسنل کودک ارزان قیمت دشوارتر می‌گردد و لذا زنان مجبورند بین بچه دار شدن و کارکردن یکی را برگزینند، اما در جوامعی که زنان شاغل در مشاغل ثانویه، مجبور به دادن مالیاتهای سنگین نیستند هزینه نگهداری از نوزادان پایین بوده و لذا گرایش به سمت بچه دار شدن در میان زنان بیشتر مشاهده می‌شود. اگر چه اقتصاد جهان در حال حاضر در سمت مردان اداره می‌شود، اما گویا زنان قصد دارند اقتصاد جهان را از دست مردان نجات دهند.^۷

۵) اشتغال زنان از دیدگاه اسلام و غرب

اشتغال زنان از دیرباز از مباحث چالش برانگیز بسیاری از کارشناسان اجتماعی، دینی و فرهنگی در جهان بوده است و هرکس بنا به اعتقاد و دیدگاه خود درباره آن اظهار نظر و راهکارهایی ارائه کرده است. اسلام و اندیشمندان اسلامی و غربی نیز در این خصوص مباحث زیادی را مطرح کرده‌اند که در این بخش به بررسی اشتغال زنان از منظر غرب و اسلام می‌پردازیم.^۸

الف) اشتغال زنان از دیدگاه غرب

امروزه دیدگاه غرب نسبت به زنان، مبتنی بر تساوی حقوقی از جمیع جهات با مردان است، بدون این که توجهی به تفاوت‌های طبیعی میان آنان شده باشد. براساس دیدگاه برخی جریان‌های فمینیستی در جهان، تنها مسئله تساوی حقوق مطرح نیست، بلکه مقولات زن و مرد به طور کلی نفی می‌شود و در اینجا تشابه حقوق زن و مرد بیشتر به چشم می‌آید. این دیدگاه افراطی در حمایت از حقوق زنان، نسخ انسانیت را در پی دارد و آن جدا کردن زن از هویت زنانه و هویتی است که به عنوان همسر یا مادر دارد و از طرف دیگر، مرد هم در جایگاه واقعی خودش به عنوان پدر و مرد خانواده قرار ندارد. اشتغال زنان در غرب بعد از انقلاب صنعتی، بصورت گسترده شکل گرفت. افزایش مشارکت زنان در عرصه فعالیت اقتصادی و اشتغال

^۷علوی لنگرودی، سیدحسین، نقش و سهم زنان در اقتصاد، مجله اکونومیست، آوریل ۲۰۰۷، مجله الکترونیکی ویستا، آدرس: www.vista.ir

^۸قدیر، محسن، اشتغال زنان از دیدگاه اسلام و غرب، شهریور ۱۳۹۰، آدرس: www.sobhesadegh.ir

به سبب نیاز شدید جوامع صنعتی به نیروی کار ارزان بود نه به علت گسترش مشارکت زنان در جهت رعایت شخصیت و منزلت آنان. از آغاز انقلاب صنعتی تاکنون، زنان در عرصه های مختلف اقتصادی فعالیت می کنند، ولی رفتار غرب با آنها هیچ گاه مبتنی بر تساوی حقوق زن و مرد نبوده و این امری است که با توجه به اطلاعات مشهود و آمارهای رسمی منتشره توسط مجامع بین المللی و ملی قابل توجه است. در دو بعد مقدار دستمزد و کیفیت شغل احراز شده زنان در مرحله ای پایین تر از مردان قرار دارند.

ب) اشتغال زنان از دیدگاه اسلام

در شاکله حقوق انسان در اسلام، مسئله ای تحت عنوان "حقوق جنسیتی زن" مطرح شده است که در تمامی قوانین اقتصادی، جزایی، عبادی، سیاسی و اجتماعی به منظور حفظ توان اجتماعی و اجرای عدالت، ساری و جاری است و امتیازات و تسهیلات اشتغال زنان، الهام گرفته از قانون الهی است. در عصری که جوامع بشری برای زن هیچ گونه حقوق اقتصادی و اشتغال قائل نبودند و حتی زن از حقوق اولیه انسانی محروم بود، اسلام برای زن، حقوق مالی و اقتصادی قائل بود. اشتغال زنان در عصر پیامبر (ص) به شکلی گسترده به چشم می خورد و در تمامی شغل های رایج آن زمان، زنان حضور داشتند و به مشاغلی از قبیل پزشکی، تجارت و صنایع دستی می پرداختند. مطلب عمده در فرهنگ اشتغال زنان از منظر اسلام، حفظ جایگاه و منزلت زن است و این امر باید در اشتغال زنان ملحوظ گردد. در تفکر اسلامی، حفظ و گسترش نهاد خانواده بر پایه ویژگی های فطری و طبیعی زن و مرد، اولویت و اهمیت خاصی دارد و در کنار آن، بر امکان اشتغال و استقلال مالی زنان تأکید شده است.

اسلام اشتغال را برای زن هدف نمی داند، بلکه آن را در خدمت خانواده و رفاه و آسایش آن می پذیرد و اشتغال را به عنوان یکی از راه های افزایش قابلیت و شکوفایی استعداد زنان و در جهت تعالی و کمال آنان می پذیرد.

۶) مفهوم اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی یک نظام اقتصادی است که هماهنگ با سیاست های کلان سیاسی و امنیتی نظام اسلامی و برای مقاومت در برابر اقدامات تخریبی شکل می گیرد تا بتواند در برابر ضربات اقتصادی تحریم ها و توطئه های گوناگون اقتصادی نظام استکبار مقاومت کرده و توسعه و پیشرفت خود را ادامه دهد و روند رو به رشد همه جانبه خود را در ابعاد ملی، منطقه ای و جهانی حفظ کند. اقتصاد مقاومتی رابطه نزدیکی با انسجام ملی دارد. منظور از اقتصاد مقاومتی واقعی یک اقتصاد مقاومتی فعال و پویاست نه یک اقتصاد منفعل و بسته به طوری که کشور ضمن مقاومت در مقابل موانع و ناملایمات مسیر خود، روند پیشرفت پایدار خود را حفظ کند.^۴

۷) زنان و تحقق اقتصاد مقاومتی

اقتصاد ایران و اهداف راهبردی نظام جمهوری اسلامی در تعارض با منافع استکبار جهانی و ابر قدرت ها است و دشمنی ها با کشور ایران اسلامی ادامه خواهد داشت. تحریم اقتصادی دشمنان عرصه اقتصاد کشور را دچار چالش جدی نموده است و با توجه به دستور مقام معظم رهبری الگوی مقاومتی برای مقابله با این وضع مطرح شده است. مهم ترین الگوی ویژه اقتصاد مقاومتی، مردم ی سازی این اقتصاد است. چنین

^۴ دکتر عسگری، علی، اقتصاد مقاومتی، مهرماه ۱۳۹۱، آدرس: www.motaleat-urmia.blogfa.com

اقتصادی تحریم ناپذیر بوده و حداکثر مقاومت اقتصادی زمانی ورود پیدا می‌کند که در بدنه مردم فعال شود. زنان نقش مهمی در اقتصاد مقاومتی دارند، آنان به عنوان طلایه داران این بخش می‌توانند نقش کلیدی را ایفا کنند. زنان با تدبیر خردمندان و با اتخاذ الگوی مصرف مبتنی بر آموزه های دینی می‌توانند با درمان جنون خرید، گام موثر در این عرصه بردارند. آنان مدیران اقتصادی خانواده و تربیت کننده فرزندان هستند. در دنیای رقابتی امروز که همه باید برای پیشرفت جامعه تلاش کنند، بانوان نیز در تأمین نیازهای خانواده سهیم هستند و علاوه بر نقش مدیریتی در خانواده می‌توانند به فعالیت های اقتصادی هم بپردازند و در تأمین معاش زندگی با همسران خود همکاری کنند. از مهمترین نقشهای زنان در تحقق اقتصاد مقاومتی می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

✓ فعالیت اقتصادی

موضوع اشتغال بانوان در اسلام نفی نشده است، این اسلام بود که برای زن سهم مالکیتی قائل شد و این در حالی بود که قبل از اسلام زنان حق مالکیت چیزی را نداشتند و با ورود اسلام به ایران شخصیت زنان ارج نهاده شد و زنان توانستند در ارث سهیم و فعالیت اقتصادی داشته باشند. در اسلام به فعالیت های اقتصادی برای همه مردم تأکید شده در این خصوص مردان و زنان هر دو می‌توانند مشمول این تأکیدات باشند.^{۱۰}

✓ مدیریت منابع و اصلاح الگوی مصرف

زنان کانون خانواده هستند و می‌توانند با مدیریت منابع و جلوگیری از اسراف و تبذیر در کمک به اقتصاد خانواده متمر ثمر باشند و از امکانات به طور بهینه استفاده کنند و مؤثر در بهبود اقتصاد جامعه باشند. حضرت علی (ع) ۳ خصلت متانت، احتیاط و حسابگری را از ویژگی های مهم زن مسلمان می‌داند. آن حضرت به زنان حسابگر ارج می‌نهد و متذکر می‌شود که زنان حسابگر و دقیق از مال و آبروی همسر ر خویش مراقبت می‌کنند. به این ترتیب زن به عنوان فعال در عرصه خانواده و تربیت فرزند ضمن گرم ا بخشیدن به نهاد خانواده به عنوان مهمترین وظیفه با حسابگری و دقت نظر در دخل و خرج، خانواده را نیز به سامان می‌رساند. یکی از مهمترین ابزار و برنامه های جهت صرفه جویی و جلوگیری از اسراف، آموزش است. آموزشی که منجر تغییر نگرش و اصلاح باور و کردار نامناسب شود. در همین راستا تهیه برنامه های آموزشی و استفاده از ابزار رسانه بسیار مفید خواهد بود.^{۱۱}

✓ ساده زیستی در برابر تجمل گرایی

ساده اما زیبا زیستن یکی از شیوه های مناسبی است که یک زن ایرانی می‌تواند جایگزین الگوهای فخر فروشی، اشرافی گری و تجمل گرایی علی الخصوص تحت تأثیر برنامه های ماهواره ای سازد. به طور معمول بیشترین خرید مورد نیاز لوازم خانگی توسط زنان صورت می‌گیرد، چشم و هم چشمی کردن در تأمین لوازم غیر ضروری و لوکس منزل و تعویض فصلی و سالی لوازم طبق مد روز در قالب گول زنده "تنوع طلبی" به وسیله زنان، برای بسیاری از خانواده ها دردسر ساز بوده است.^{۱۲}

^{۱۰} بخشی از سخنرانی معاون سیاسی اجتماعی فرمانداری گنبد کاووس، قزل سفلی، محمدتقی، بانوان نقش ارزنده ای در تحقق اقتصاد مقاومتی دارند، شماره ۱۲۷۸، مورخ شهریور ۱۳۹۱، آدرس: www.farsnews.com

^{۱۱} مصاحبه اختصاصی روزنامه ایران با مریم عبدالحسین زاده، مدیرکل دفتر امور بانوان و خانواده استانداری یزد، مورخ شهریور ۱۳۹۱، آدرس: www.banovan.ostanyazd.ir

^{۱۲} تأثیر زنان در فرهنگسازی تولید ملی با دستیابی به ۴ نکته مهم، دیماه ۱۳۹۱، آدرس: www.zananpress.com

✓ پس انداز، وام قرض الحسنه به جای قرض و ربا

یک زن ایرانی با امتناع از اسراف و زیاده روی، سرمایه گذاری و پس انداز کردن را مورد توجه قرار می دهد و با آموزش صحیح خرج کردن به کودکش یاد می دهد که چگونه پس انداز کند و سرمایه گذاری برای آینده اش سودمند است. آینده ای که همیشه محتاج بودن و مقروض بودن را نوید نمی دهد. هم چنین با تشکیل هیئت های کوچک قرض الحسنه در میان خانواده ها و اقوام، هم سنت و م قرض الحسنه به جای قرض های حرام ربوی اجرا می شود و هم با صلح رحم از حال یکدیگر جويا شده و دست یاری به هم می رسانند.

✓ ترجیح کالای ایرانی بر کالای خارجی

حاصل ترفند مصرف گرایی کالاهای بی کیفیت و نامرغوب خارجی، وابستگی و عدم خود باوری است. ارجحیت دادن دادن و افزایش مصرف کالاهای وارداتی با برندهای معروف یا ناآشنا در جریان مهم تشکیل خانواده و ازدواج بانوان ایرانی بسیار مشهود است. تهیه جهیزیه به وسیله تولیدات داخل، توجه مستقیم به تولید ملی است و به دور از شعار و یک هدف و وظیفه می تواند یک ارزش تلقی شود. ارزشی که برای نسل های بعد هم بماند.^{۱۳}

✓ انتقال ارزش های اخلاقی

یکی از وظایف زن به عنوان مسئول خانه و خانواده انتقال ارزش های اخلاقی به نسل بعد است. مادر صرفه جو فرزند صرف جو تربیت می کند. مادری که نگرش اقتصادی دارد، فرهنگ اقتصادیش را به خانواده و فرزندان منتقل و مانع از ریخت و پاش های بی مورد می شود. نقش اقتصادی مادر در کل خانواده جاری است. به طور کلی بخش اعظمی از تربیت، الگوپذیری متربی از مربی است و از طریق گفتار، کردار و رفتار در وجود فرزندان نقش می گیرد.^{۱۴}

۸) موانع مشارکت اقتصادی زنان

از جمله موانعی که باعث کاهش سهم زنان در مشارکت اقتصادی می شود عبارتند از:^{۱۵}

الف) بالابودن هزینه نیروی کار زنان برای کارفرمایان

زنان به علت نقش مادری و نقش همسری که وظیفه ی خطیر مدیریت خانه و امور عاطفی افراد خانواده را بر عهده دارند، کمتر از مردان می توانند بر تعهدات کاری خود پلینند بمانند، این امر موجب می شود تا کارفرما نتواند بر روی همکاری دایم این زن برنامه ریزی کند، البته از سوی دیگر نیز این امر باعث شده است که دستمزد زنان از مردان هم سطح خود پایین تر باشد، هرچند که کار هر دو در یک سطح باشد و یا حتی کار زن بهتر از کار مرد باشد.

ب) کم تنوعی فرصت های شغلی

در جوامع در حال توسعه بیشتر کارهای ساده و به اصطلاح دم دستی را به زنان پیشنهاد می دهند، البته به دو دلیل؛ یکی اینکه زنان دستمزد پایینی دارند و مردان حاضر به قبول کار با چنین دستمزدی نیستند، دوم اینکه شأن اجتماعی کار از نظر افراد جامعه پایین است.

^{۱۳} مانخه، همان

^{۱۴} مصاحبه اختصاصی روزنامه ایران با مریم عبدالحسین زاده، همان

^{۱۵} مشارکت اجتماعی زنان در جوامع انسانی، جوان امروز، مورخ مهرماه ۱۳۸۸، کد مطلب: ۲۵۰۹۵، آدرس: www.javanemrooz.com

ج) صاحب سرمایه نبودن زنان

بیشتر زنان در جوامع نیازمند مردان هستند (خواه پدر، خواه همسر) و این باعث می شود نتوانند در امور اقتصادی خوب جلوه کنند، چرا که کار آفرینی و ایجاد اشتغال نیازمند سرمایه و هزینه است که اکثر زنان از آن محرومند.

د) عدم تخصص های خاص در زنان

باتوجه به عدم حمایت از زنان در بیشتر کشورها و با حاکم بودن دید مرد سالاری که همچنان وجود دارد، زنان نمی توانند به مشاغل خوب دست پیدا کنند، این در کنار عدم تجربه در این زمینه، عاملی می شود که اگر روزی بستر سازی شد تا زنان هم دوشادوش مردان کار کنند، به جهت عدم تجربه عملاً از مردان عقب بمانند.

۹) نتیجه گیری و راهکارهای افزایش حضور زنان در مشارکت اقتصادی

با توجه به بررسی همه عوامل مؤثر و زیر سیستم در اقتصاد مقاومتی و در این برهه از زمان، نظام در مقابل هر نوع اقدامی از ناحیه سلطه جهانی تدابیر مناسب خود را اتخاذ می کند و با توجه به تجارب طولانی که در زمینه مقابله با مهاجم ها از قبیل فرهنگی، نظامی و اقتصادی پیدا کرده است و همچنین هماهنگی همه جانبه ای که اکنون در قوای مختلف ایجاد شده است، به راحتی می تواند مسئله تحریم را نیز ساماندهی و مدیریت کند. به نظر می رسد برای مدیریت صحیح این مسئله توسط مجموعه نظام، صنعت و مردم وظایفی وجود دارد و با اجرای صحیح آن می تواند کشور را در گذر این پیچ تاریخی به سلامت عبور دهد و به وضعیت مطلوب برساند. امروز در موضوع تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی و بحث اقتصاد مقاومتی در کشور، نقش زنان روشن و برجسته است و در چنین شرایط اقتصادی باید در مقابل بیگانگان خود نگهدار و خویشتن دار بود.

زنان هم باید چند جنبه را مدیریت کنند هم بعنوان مدیران اقتصادی خانواده به نقش تعیین کننده ای را هم در برنامه ریزی و ساماندهی منابع مالی خانواده بر عهده دارند و هم به عنوان تربیت کننده نسل آینده وظیفه خطیر تربیت و فرهنگ سازی کودکان و نوجوانان را بر عهده دارند. از این نظر نقش زنان بسیار پررنگ تر از نقش مردان و هم سو و هم جهت با آنان می باشد. اولویت بندی مخارج و توجه به ضروریات زندگی در وهله نخست مورد توجه زنان است. چرا که بایستی با توجه به منابع محدود نیازهای متعدد یک خانواده را برآورده سازد و عهده پاسخگویی به نیاز خانواده، موجبات آسودگی خاطر همسر فرزندان را نیز فراهم آورد. اگر تنوع طلبی و ارضاء حس خرید به عنوان پدیده ای که یکی از خصوصیات ذاتی زنان است درمان شود یقیناً تحریم های اقتصادی اثر بخش نخواهد بود و کمک بزرگی به اقتصاد مقاومتی می کند. تولید ملی و بالابردن کیفیت تولید داخل به صورت جهادی بر عهده مردان و حمایت از تولید داخلی در خانواده ها مسئولیت زنان است، چرا که مادران در خانواده نقش فرهنگ سازی را بر عهده دارند. بازیابی هویت زن ایرانی و پرهیز از تجمل گرایی و چشم و هم چشمی های نامناسب و توجه زنان به این نکته که باید روی تولید ملی کار شود و از خرید محصولات خارجی حتی المقدور خودداری کنند و این که با خرید محصولات تولید داخل به توسعه و پیشرفت اقتصادی کشور مان کمک کنند سبب می شود تا زنان این شاءاله در این جهاد اقتصادی موفق باشند.

- زنان می‌توانند در عرصه اقتصادی فعالیت مطلوبتر و کیفی تری داشته باشند، به شرط آنکه موانع موجود از سر راهشان برداشته و به موارد زیر توجه لازم شود تا چالشها به فرصتها مبدل گردد.
۱. نقش زنان کارگر، کارمند و کارفرما در مراحل حمل و زایمان و مراقبت از کودک، یک نق ش طبیعی و فطری است. بنابراین می‌بایست به منظور ایجاد تعادل در این وضعیت چندگانه و همزمان اول ویت‌هایی کاملاً متفاوت از مردان برای آنان در نظر گرفته شود.
 ۲. تلاش‌های قابل توجه برای بالابردن سطح آگاهی‌های سیاست‌گزاران در خصوص نقش و حضور معنی‌دار زنان در مشارکت اقتصادی در سطح ملی صورت گیرد.
 ۳. یاری سازمانهای دولتی برای برنامه ریزی و اجرای برنامه‌های مربوطه در جهت کاهش بیکاری زنان و حمایت از گروههای فاقد امتیاز بویژه خدمتک اران منزل، زنان سرپرست خانوار و کارآفرینهای اقتصادی کوچک.
 ۴. طرفداری و حمایت از توسعه کارآفرینی‌های اقتصادی زنان بویژه در خصوص نقش آنها در تولیدات داخلی و بازار صادرات.
 ۵. فوادم کردن زمینه تحصیل و طی دوره‌های آموزشی برای زنان در زمینه مدیریت اقتصادی، آموزش امور حقوقی و راهکارهای قضایی.
 ۶. تلاش برای افزایش مهارتها و شرایط کاری به منظور حفاظت زنان و کودکان از بهره‌کشی.
 ۷. کسب اطمینان از امنیت کاری تجاری زنان بویژه کارآفرینهای اقتصادی کوچک و لزوم در نظر گرفتن آن دسته از زنان شاغل در بخش غیر رسمی^{۱۶}

^{۱۶} ابتهاج شیرازی، فریبا، چالشها و فرصتها برای زنان، بهمن ماه ۱۳۷۷، شماره ۸۳ آدرس: www.hawzah.net

۱۰ منابع و ماخذ

۱. صدر طباطبایی، فاطمه، تعریف خانواده از منظر قرآن، دی ۱۳۸۷، سایت آفتاب، آدرس: www.aftabir.com
۲. رضایی آهوانویی، زهرا، نقش زن در اقتصاد خانواده، پایگاه مجلات تخصصی [noormags](http://noormags.com)، تابستان ۱۳۹۰، آدرس: www.noormags.com
۳. موذنی، عبدالرسول، نقش زن در اقتصاد، سایت امام مبین، مورخه ۱۳۹۱/۴/۲۶، آدرس: www.emamemobin.com
۴. علوی لنگرودی، سیدحسین، نقش و سهم زنان در اقتصاد، مجله اکونومیست، آوریل ۲۰۰۷، مجله الکترونیکی ویستا، آدرس: www.vista.ir
۵. قدیر، محسن، اشتغال زنان از دیدگاه اسلام و غرب، شهریور ۱۳۹۰، آدرس: www.sobhesadegh.ir
۶. دکتر عسگری، علی، اقتصاد مقاومتی، مهرماه ۱۳۹۱، آدرس: www.motaleat-urmia.blogfa.com
۷. بخشی از سخنرانی معاون سیاسی اجتماعی فرمانداری گنبد کاووس، قزل سفلی، محمدتقی، بانوان نقش ارزنده ای در ت حقق اقتصاد مقاومتی دارند، شماره ۱۳۹۱۰۶۱۲۰۰۱۲۷۸، مورخ شهریور ۱۳۹۱، آدرس: www.farsnews.com
۸. مصاحبه اختصاصی روزنامه ایران با مریم عبدالحسین زاده، مدیرکل دفتر امور بانوان و خانواده استانداری یزد، مورخ شهریور ۱۳۹۱، آدرس: www.banovan.ostanyazd.ir
۹. تأثیر زنان در فرهنگسازی تولید ملی با دستیابی به ۴ نکته مهم، دیماه ۱۳۹۱، آدرس: www.zananpress.com
۱۰. مشارکت اجتماعی زنان در جوامع انسانی، جوان امروز، مورخ مهرماه ۱۳۸۸، کد مطلب: ۲۵۰۹۵، آدرس: www.javanemrooz.com
۱۱. ابتهاج شیرازی، فریبا، چالشها و فرصتها برای زنان، بهمن ماه ۱۳۷۷، شماره ۸۳ آدرس: www.hawzah.net
۱۲. نقش زنان در اقتصاد مقاومتی، مورخ بهمن ماه ۱۳۹۱، آدرس: www.zanannews.ir
۱۳. سخنرانی معاون سرمایه های اجتماعی مرکز امور بانوان، خبرگزاری دانشجویان ایران کد خبر: ۹۱۰۷۳۰۱۹۸۸۱، مورخه مهرماه ۱۳۹۱، آدرس: www.isna.ir